

Cutting down fruit trees

Q

May one cut down a fruit tree that is more bother than it is of value?

היזיקא ביניקת הארץ לגפנים והם חשובים יותר. וכתב הרא"ש שם: וכן אם היה צריך למקומו מותר עכ"ל וזוה התרתי לאחד שהיה לו קרקע עם אילנות לקוץ האילנות אע"פ שיש בהם פירות, כדי לבנות בית דירה עליה;

5. שו"ת יחוה דעת חלק ה סימן מו

שאלה: האם מותר לאדם שיש לו פרדס לקצוץ משם ענפים מאילנות העושים פירות כדי לסכך בהם את סוכתו, או שמא יש בזה איסור משום "לא תשחית את עצה"?

תשובה: הרמב"ם (בפרק ו' מהל' מלכים ה"ח) כתב: כל הקוצץ אילן מאכל דרך השחתה לוקה, אבל מותר לקצוץ האילן אם היה מזיק לאילנות אחרים, או שדמי עצי יקרים, לא אסרה תורה אלא דרך השחתה. ומשמע שכל שאינו דרך השחתה אלא לצורך מצוה כמו בנידון שלנו, מותר לקצוץ. וכן מוכח ממה ששינונו במשנה תמיד (כט ע"א): כל העצים כשרים למערכה חוץ משל גפן ושל זית, אבל באלו היו רגילים במורכבות של תאנה ושל אגוז. ובגמרא (שם), מאי טעמא? אמר רב פפא משום דקטמי. (כלומר, ... אינם עושים אש מרובה...). ורב אחא בר יעקב אמר משום יישוב ארץ ישראל. ומפרש בגמרא שם, שלדברי רב אחא בר יעקב מה שהיו רגילים בשל תאנה, היינו בתאנה מדברית שאינה עושה פירות. וכתב על זה הבאר שבע שם, לכאורה תימה, דלרב פפא שאינו סובר הטעם משום יישוב ארץ ישראל, משמע שהיו רגילים גם בתאנה העושה פירות, ולמה לא יהיה אסור משום "לא תשחית את עצה", ומבואר בבבא קמא (צא ע"ב) שאפילו שלא במצור נהוג איסור זה, ולכן אמר רבי חנינא ששיבחת בנו לא מת אלא על שקצץ עץ תאנה שלא בזמנו. ואפשר שלצורך מצוה גדולה של עצי המערכה מותר. ע"כ. והמשנה למלך (פרק ז' מהלכות איסורי מזבח) הביא דברי הבאר שבע, וכתב שבלא זה יש לומר, שדוקא כשקוצץ את כל האילן משרשו, יש בזה איסור בל תשחית, אבל לקצץ ענפים והריות מן האילן אין בזה איסור, ולצורך עצי המערכה לא היו כורתים אלא ענפים בלבד. ע"ש. והנה לתירוצו הבאר שבע שלצורך מצוה מותר, גם לצורך סוכה יש להתיר כשאינו מוצא סכך אחר, וגם לתירוצו המשנה למלך, יש להתיר בנידון שלנו שקוצץ ענפים בלבד, ואינו כורת את האילן משרשו.

1. דברים פרק כ פס' יט-כ

(יט) כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לנדה עליו גרזן כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת כי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור: (כ) רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אתו תשחית וכרת ובנית מצור על העיר אשר הוא עשה עמך מלחמה עד רדתה:

2. רמב"ם הלכות מלכים פרק ו הלכה ח

אין קוצצין אילני מאכל שחוף למדינה ואין מונעין מהם אמת המים כדי שייבשו, שנאמר "לא תשחית את עצה", וכל הקוצץ לוקה, ולא במצור בלבד, אלא בכל מקום כל הקוצץ אילן מאכל דרך השחתה לוקה, אבל קוצצין אותו אם היה מזיק לאילנות אחרים, או מפני שמזיק בשדה אחרים, או מפני שדמיו יקרים; לא אסרה תורה אלא דרך השחתה.

3. גמרא, בבא קמא דף צא עמוד ב

אמר רב: דיקלא דמען קבא - אסור למקצציה. מיתיבי: כמה יהא בזית ולא יקצצו רובע! שאני זיתים, דחשיבי. א"ר חנינא: לא שכיב שיבחת ברי, אלא דקן תאינתא בלא זמנה. אמר רבינא: ואם היה מעולה בדמים - מותר. תניא נמי הכי: (דברים כ') "רק עץ אשר תדע" - זה אילן מאכל, "כי לא עץ מאכל הוא" - זה אילן סרק; וכי מאחר שסופו לרבות כל דבר, מה ת"ל "כי לא עץ מאכל"? להקדים סרק למאכל; יכול אפילו מעולה בדמים? ת"ל: "רק". שמואל אייתי ליה אריסיה תמרין, אכיל, טעים בהו טעמא דחמרא. א"ל: מאי האי? א"ל: ביני גופני קיימי. אמר: מכחשי בחמרא כולי האי? למחר אייתי לי מקורייהו.

4. ט"ז יו"ד סי' קטז ס"ק ו

עוד אחר מצינו שאסרו חז"ל מפני הסכנה: שלא לקוץ אילן העושה פירות, דאיתא בפרק החובל (דף צא) אמר רב: האי דיקלא דמען קבא אסור למקצציה, ואמר רב חנינא: לא שכיב שיבחת ברי אלא דקן תאנה בלא זימנא. ואמרינן התם, דרב חסדא חזי לדקל דקאי ביני גופני, א"ל לשמעיה: זיל עקרינהו - פירוש, שעושים